

SIGNALER

Medlemsblad for Rolf Jacobsens Venner | 1.2021

KNUT FALDBAKKEN

Stifinneren

Et portrett av
Rolf Jacobsen

Side 6

Urmakeren i Skappelsgate

Side 12

Kjente jeg deg?

Møter med Rolf Jacobsen
gjennom fem tiår

Side 13

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

ROLF JACOBSENS VENNER

Skappels gate 2
2317 Hamar

rolf-jacobsen.no

Styret:

Eva Arnseth (leder)
Hanne Lillebo (nestleder)
Jan Erik Haug (kasserer)
Tore Stenersen (sekretær)
Anne Lillevold Jacobsen (styremedlem)
Cecilie Werner Erichsen (varamedlem)
Gunnar Brox Haugen (varamedlem)

SIGNALER

Redaksjonen:

Hanne Lillebo
Eva Arnseth
Tore Stenersen

Design: Ann Avranden
Trykk: Printex
Opplag: 300

Redaksjonen takker de som har bidratt til dette nummeret av *Signaler*.

Stoff til neste nummer må være sendt redaksjonen innen 15. september:
post@rolf-jacobsen.no

Logoen til Rolf Jacobsens Venner er basert på Tom Gundersens tresnitt fra 1994.

INNHOOLD

- 3 Lederen har ordet
- 4 Mitt Rolf Jacobsen-dikt:
Tore Gulbraar velger «Vi som bor ved jernbanen»
- 6 Knut Faldbakken:
Stifinneren. Et portrett av Rolf Jacobsen
- 12 Knut Faldbakken:
Urmakeren i Skappelsgate
- 13 Knut Faldbakken:
Kjente jeg deg? Møter med Rolf Jacobsen gjennom fem tiår
- 18 Hanne Lillebo:
Samlingene i Skappels gate 2
- 21 Notiser
- 23 Elin Tinholt:
Poesi etter pandemi
- 26 Salg av bøker og plakater

Følg Rolf Jacobsens Venner på **facebook!**

LEDEREN HAR ORDET

Så er det tid for et nytt nummer av *Signaler*. Vi har hyggelige hendelser å dele med dere.

Med kommunens bevilgning på en million kroner i 2020 har Skappels gate 2 fått nye vinduer. Ytterligere to millioner er avsatt i årets budsjett til videre istandsetting av huset.

Mye tid og energi er brukt i arbeidsgruppa som har sett på mulig samarbeid for å realisere et Rolf Jacobsen-senter etter formannskapetets vedtak i fjor. Anno museum tok initiativet til arbeidet. Venneforeningen har vært aktive i prosessen, fylkeskommunen har deltatt med sin kompetanse, kommunen har bidratt og hatt ansvaret for prosessen. Vi har kommet fram til et forslag til en mulig «arbeidsdeling» mellom de ulike partene:

Hamar kommune eier, rehabiliterer og bygger om Skappels gate 2 i henhold til forprosjektrapporten fra 2016, og bidrar til drift. Anno museum påtar seg drift av senteret under forutsetning av kommunens bidrag som nevnt over. Anno forutsetter også at de får en bevilgning fra Innlandet fylkeskommune til et pilotprosjekt som kan sikre en personalressurs tilsvarende 50 % over to år til en oppstart av senteret. Venneforeningen vil bidra med frivillig arbeid og stille Rolf Jacobsens leilighet og samlinger til disposisjon.

Kommuneadministrasjonen har utarbeidet og fremmet en sak for formannskapet. To alternativ ble lagt fram, det ene basert på gruppas arbeid. Det andre, foreslått av administrasjonen, var å tilby leilighetene i Skappels gate 2 til «personer som kan styrke husets identitet som forfatterbolig». Saken ble behandlet 26. juni der formannskapet enstemmig gjorde et vedtak basert på gruppas forslag, med positive formuleringer om etablering av senteret under forutsetning av at fylkeskommunen også bidrar.

Anno har som nevnt søkt fylkeskommunen

om økonomisk støtte til et pilotprosjekt: tre piloter knyttet til forfatterne Rolf Jacobsen, Hans Børli og Levi Henriksen. Søknaden ble behandlet i Hovedutvalg for kultur 2. juni. Administrasjonen innstilte på avslag pga. manglende dekning i budsjettet. I det politiske vedtaket ble administrasjonen bedt om å se på hele kulturfeltet for å finne penger til prosjektet. Det vil si at politikerne vil ha saken tilbake til behandling med et forslag om hvor pengene kan tas fra.

Kommunestyret i Hamar skal på sin side behandle saken 23. juni med vedtaket i fylkeskommunens kulturutvalg som bakteppe. Vi har utviklet en viss optimisme, men pga. alle tilbakeslagene i dette arbeidet tidligere, tar vi ikke helt av foreløpig.

Til denne utgaven av *Signaler* har Knut Faldbakken skrevet om møter med Rolf Jacobsen gjennom fem tiår. Vi trykker også intervjuet han gjorde med Jacobsen til *Vinduet* i 1975, samt det han selv hevder er det eneste diktet han har skrevet, en hyllest til «urmakeren» i Skappels gate 2. Det er spesielt hyggelig å vie plass til nettopp Knut Faldbakken i år som han jubilerer. Vi gratulerer ham hjerteligst med 80-årsdagen i august.

Venneforeningen ved Hanne Lillebo har nettopp avsluttet et meget viktig arbeid med registrering av gjenstandene i Rolf Jacobsens leilighet. Arbeidet er beskrevet i artikkelen «Samlingene i Skappels gate 2».

Årets bakgårdsfest finner sted hos Tante Gerda 28. august. Wenche-Britt Hagabakken er gjest, og tradisjonen tro blir det også allsang. Vi håper vi da har lov til å møtes som før pandemien, og dermed kan ønske alle hjertelig velkommen.

God sommer alle sammen!

EVA ARNSETH

Utfordringen om å velge et dikt av Rolf Jacobsen, gikk denne gang til Tore Gulbraar, medlem av venneforeningens styre siden stiftelsen i 1997 og fram til 2006. I årene 1998–2002 var han også styreleder. Sammen med Hanne Lystad arrangerte han flere byvandringar med Rolf Jacobsen som tema. Gulbraar var i en årrekke ansatt ved Hamar lærerhøgskole, senere Høgskolen i Hedmark, som dramalærer, og er i dag bosatt i Trondheim.

Flere diktvalg kan leses på venneforeningens nettsider: rolf-jacobsen.no

Tore Gulbraar velger dikt

Dette diktet har jeg blitt veldig glad i. Det står som siste dikt i samlingen *Pusteøvelse* fra 1975. Det er lett å lese, lett å forstå og egner seg til opplesning. Avslutningen er dyster nok, den minner oss om at livet ikke varer evig.

Alle som har en viss kjennskap til Rolf Jacobsen, skjønner at han her beskriver livet som leves i Skappels gate 2 i Hamar. Huset ligger ved jernbanen og har utsikt til en sjø med vakre solnedganger og toget dunderende forbi til alle døgnets tider.

Så nær jernbanespolet ligger huset at han kan se rett ned på de reisende som sitter der og blar i avisene sine. «Jeg kan se et bånd av ansikter», sier han når toget farer forbi. Det stemmer ganske presist. Jeg har så mang en gang gått til vinduet som vender mot Mjøsa, for å titte på dette båndet. Det er ganske fascinerende.

Dette diktet ble mye brukt på hagefestene vi hadde i venneforeningen for nå 20 år siden. Hva kunne være mer nærliggende når vi fra verandaen i Skappels gate 2 kunne se ned på vårt publikum, togskindene rett utenfor og Mjøsa litt lengre ute. Jeg husker spesielt en gang, det var 7. august i 2002. (Jeg har programmet foran meg.) Kåre Wendelboe Linde og jeg hadde delt opp diktet i passende biter og leste vekselvis. Vi fikk god applaus etter opplesningen, jeg nappet Kåre i jakka og hvisket at nå kommer toget. Men det skjedde ikke, det ville vært for godt til å være sant.

Diktet rommer mye, ikke minst for en som snart fyller 86 år. «Tiden er inne for nattoget, hvis det holder ruten. Jeg hører det alt» ...

Stor takk til Hamar og alle gamle venner som holder Rolf Jacobsens dikt levende!

VI SOM BOR VED JERNBANEN

Dagene går. Og eftersom alt får litt mindre glans fordi det gjentar seg og gjentar seg som avisoppslagene og ruteboken, er det mye som kan sjaltes ut som mindre maktpåliggende såsom brevandringer i tørrsne eller innkjøp av farvefjernsyn. Men ikke togene. Ikke for meg. Jeg mener tog som nabo. Hengende over havegjerdet. Og tog langt inn i tinningene. Som jordskjelv.

Jeg er bofast ved en bane. (Utsikt til en sjø)
Har skinnene utenfor veggen. (Solnedgangene er vakre her)
Og som sagt tog.

Nok av dem.
Under vinduet nattetid 2,55, 3,20 og 3,55
som billedserier, filmstriper, fragmenter
av andres liv, dertil nattoget 5,15
med sne på takene, frisk fra Dovrefjell.

Alt går over. Og fort.
Blåser det en vind mot øst, stormer det straks
mot vest. Og omvendt for at verden alltid
skal begynne seg i balanse
og ikke styrte sammen over malmoet
som løfter deg opp av dynene 3,35
og ber deg om å Huske-huske-huske-huske
at du lever på en vulkan.

Ens posisjon blir derfor lett: betrakterens.
Alt går over. Sitte og se.
Strømninger i tiden. Ufred og godt vær.
Kvinneår, oljeproblemer og flom
i Gudbrandsdalslågen.

Fire kilometer hver natt, bare av gods,
for ikke å snakke om dagens
tredobbelte ekspresser. Jeg kan se
et bånd av ansikter blekne bak avisene
som lynblinkene i august. Tordenen kommer etterpå.
Alt blir en vane. Hold munn og lukk vinduene.
Og så kommer stillheten.

Det varte ikke så lenge som jeg trodde.
Årene går, pendelen svinger, den er av jern
og tung: Syd-nord, tikk-takk, nord-syd. Sitte og se
at alt går over. Til tiden er inne
for nattoget, hvis det holder ruten.
Jeg hører det alt,
først som et stille piano-pianissimo, tam-tarratam.
Derefter sterkere, som et drønn. Her har vi det
nattsvart og med tause vinduer, vogn etter vogn,
åtte bogger i natt og snefaner mellom koblingene
friske fra Fokkstumyrene og Hjerkinnhø.

(*Pusteøvelse*, 1975)

Stifinneren

Et portrett av Rolf Jacobsen

Rolf Jacobsen bor i Hamars nest eldste hus. Det eldste ligger pyntelig i Kirkebakken, prydet med et upusset messingskilt til forbi-passenderes opplysning. Rolf Jacobsens hus er kondemnert på papiret, en labyrintisk, vindskjev, men gulmalt og velholdt to-etasjers tregård som huser et halvt snes mennesker. Det ligger på den ubebodde siden av Skappels gate, en merkelig, uberørt tomtestripe mellom boligblokkene fra femtiårene på den bebodde siden og jernbaneskjæringen langs Strandpromenaden, et stenkast fra brygga, et par hundre meter fra Stortorvet. Og midt i siktelinjen for trafikkmyndighetenes planlagte gjennomfartsvei langs Mjøsstranda.

– Men den blir det nok ikke noe av, iallfall ikke i vår tid, bemerket Jacobsen som står ved vinduet og peker hvordan man har tenkt å skjære motorveien gjennom Strandgateparken – og stua hans.

– Folk begynner å få øynene opp for slike ting; de får aldri igjennom et så vanvittig prosjekt.

Vi bemerker at Hamar har utmerket seg ved merkelig planlegging tidligere også: Tenk å legge jernbanen med alt dens rakkel langs Strandpromenaden ...

– Ja, er det ikke flott?

Stemmen er entusiastisk. Vi er kommet inn i arbeidsværelset, innerst i leiligheten, helt for enden av huset. Bare 30 meter [sic] fra skinnene.

– Tenk så livløst det ville være her uten jernbanen! Han peker ut av vinduet, ut på bjerkene, ut over den tiltalende Strandgateparken som ikke får nå ned til vannet, men demmes opp av det oppbygde banelegemet.

– Ingenting! Det ville vært helt dødt! Ubevegelig! Tenk deg, her kommer 30 tog i døgnet.

Syv kilometer godsvogner. Det er noe, det!

Og etter en liten pause:

– Tog er flukt, tankeflukt. Jeg tenker godt når jeg sitter på tog. Jeg skriver bra på tog. En lang togreise er et mirakel!

Nede bak den lille trange hagen graver banen seg inn i en grunn skjæring. Vi skimter skinnene, hvite i oktober-ettermiddagen. Brune sviller. Brun pukk. Rolf Jacobsen forklarer videre om togene, peker, myser svak-synt ut av vinduet. Hans vesen og talemåte er langsom, tenksom, nesten distré, men det er tilsynelatende. Han har sine fakta på det rene og han gir dem videre med humor, med lavt luende temperament. Og han *har* et spesielt forhold til tog ...

Han er født i Oslo, i Teatergata 19, den 8. mars 1907.

– Så jeg er 64 ... nei. 67 år.

Gabriel Scott og Tore Ørjasæter er født på samme dato («men det er bare tull å skrive ...»). Gården står ennå, «stor, grå og stygg». Han husker trikkene i Pilestredet.

Faren var lege og tannlege. I 1913 flyttet familien til Åsnes i Solør hvor faren hadde fått ansettelse som skoletannlege. Landets første i landets visstnok første «sosialist-styrte» landkommune. Moren tok seg av undervisningen av de to sønnene og Rolf Jacobsen satt på skolebenk første gang i 1921 som fjortenårig middelskoleelev på Fagerborg, hvor han en tid redigerte skoleavisen «Norges gymnasiaster» og tok latinartium i 1926. Deretter fulgte studenttid. En vanskelig tid, sier han selv. Han var flere år opptatt av Clarté-bevegelsen som på den tiden fungerte som verpekasse for den radikale eliten som senere

vinduet

Nr. 1—29. årgang 1975 — pris kr. 12,00

Rolf Jacobsen · Jan Myrdal
Trakl · Lars Gustafsson
Vindu mot Ungarn
Helge Rønning · Arne Ruste
Torstein Bugge Høverstad
Fremad og aldri glemme

avanserte til Mot Dag. Han leste Brecht, Karel Čapek, Harry Martinsson og Elmer Diktonius mens han noe halvhjertet la ut på et filologisk studium («noen eksamener tok jeg vel ...»). Økonomien var dårlig, det var lite hjelp å få hjemmefra, og for å bøte på det, tok han jobb som garderobevakt om kveldene.

– Etablissementet ble drevet av «Norske studenters kristelige forbund». Vi holdt til i Universitetsgt. 20. Mye kjentfolk vanket der. Jeg har inntrykk av at de fleste av mine tidligere kunder senere ble ministre ... Så, i 1933 kom *Jord og jern*.

– «Kom» den bare?

– Det var vel ikke så enkelt, men jeg husker iallfall at jeg var blitt syk av å stå i garderoben, og kvelden før jeg skulle innlegges med plevritt, dumpet jeg manuskriptet i kassen hos Grieg. Det vennlige svaret kom mens jeg lå i feber på Ullevål: Gyldendal innkalte meg til konferanse. Feberen gikk ned – ja, faktisk! – og et par uker senere sto jeg inne «på tæppet» hos Grieg og fikk høre at diktene mine var antatt til utgivelse.

– *Men denne samlingen blir jo betegnet som noe fullstendig nytt og banebrytende i norsk lyrikk. Du kan ikke ha vært uvitende om at du brøt med den gjengse strømning der du satt på hybelen og skrev? Hvor bevisst var du i ditt opprør mot vedtatt lyrisk formspråk?*

– Jeg følte meg ikke som noen revolusjonær. Hadde vel bare på følelsen at det gamle dikt-språket var på hell. Det var ingen bevisst protest i meg.

– *Hvor fikk du ditt nye språk fra?*

– Alle steder fra. Studenttiden var som sagt en problematisk tid. Jeg var uhyre mottagelig, inntrykksom. Kunne føle meg ganske knust under alt som strømmet på, tanker i tiden, virkeligheten omkring meg ... Det var en absolutt nødvendighet å få artikulert seg. Jeg tegnet og malte en del, for det meste svart hvitt ... Interessen for dikt – ja, den startet vel faktisk med en stor interesse for gammelnorsk skaldediktning, som ble vekket takket være en fin gymnasielærer vi hadde. Det ble startet et sangkor. Jeg meldte meg på fordi jeg var litt forgapt i en av jentene der. Vi uroppførte Monrad Johansens «Voluspå» i Aulaen. Jeg var betatt av det fine språket, klangfullt, hardt, med huggende rytmer. Det var et språk som passet min tid, passet bedre enn Wildenveys,

Nordahl Griegs eller Olaf Bulls språk. Tittelen *Jord og jern*, By og land, blomster og gater, det opprinnelige kontra det menneskeskapte, kan kanskje stå som en devise over det jeg har laget senere.

Etter en pause:

– Året etter pakket jeg sammen og dro tilbake til Solør.

– *Hvorfor det? Sto ikke alle dører åpne i hovedstaden etter den fine debuten?*

– Ja og nei. Det kan kanskje høres litt rart ut, men egentlig skjedde det ingenting. Bortsett fra at boken altså fikk strålende anmeldelser. Jeg hadde suksess, men jeg var fremdeles garderobevakt med femti kroner i måneden og fri middag. Hva skal en med suksess da? Jeg ga rett og slett opp å bo i Oslo.

– *Neste bok, Vrimmel, kom i 35.*

– Ja. Den fikk også god mottagelse, og den er teknisk bedre enn debutboken. Jeg hadde lært litt, lest mer Martinsson, Lundkvist, Paul la Cour og amerikaneren Carl Sandburg. Johannes V. Jensen opptok meg på den tiden, og jeg stiftet bekjentskap med W.H. Auden og Apollinaire. Men jeg var vel ikke det man kan kalle godt orientert, jeg leste ikke mye, og svært lite norsk. Etter *Vrimmel* ble det klart for meg at jeg ikke beveget meg i den retningen jeg ønsket som lyriker. Jeg så at jeg manglet en hel del ting som jeg bare kan betegne som «kontakt med virkeligheten», og jeg bestemte meg til ikke å skrive mer før jeg følte jeg hadde fylt opp det tomrommet. Jeg visste nok at jeg ville komme igjen, men ikke riktig ennå. Det ble et opphold på 16 år ...

Perioden frem til krigsutbruddet ble en politisk aktiv periode for Rolf Jacobsen. Fylt av Clarté-idéer kom han med i A.U.F. og ble distriktsformann i Solør-Odal, og medlem av landsstyret, senere ble han formann i herredspartiet og medlem av Hedmark Arbeiderpartis styre. Han satt også flere år i kommunestyre og formannskap; på et tidspunkt var han formann i trygdekassestyret i kommunen og en tid var han til og med kinosjef:

– Det var en svært aktiv periode dette. Vi reiste på kryss og tvers på møter og stiftet nye foreninger: Nord-Odal, Austmarka, Finn-skogen. Det hendte jeg overnattet i venterommet på jernbanestasjoner. Noe drev oss i denne tiden. Det var som om vi så og følte

slagskyggen av noe forferdelig som nærmet seg. Jeg oppdaget at jeg hadde et visst talent for å organisere – i det små så vel som i det store: Gud, hvor mange dansefester jeg har arrangert! De ga penger i foreningskassene ...

Det var i denne perioden han kom inn i journalistikken og ble leder av Kongsvinger Arbeiderblads Flisakontor.

– Avisarbeidet gikk fint. Vi fordoblet abonnenttallet. Jeg har i grunnen fått til ting hele mitt liv. Hadde ikke krigen kommet, var jeg kanskje blitt ordfører ...?

– *Men krigen kom, og ting som skjedde da, som ingen later til å kjenne særlig nøye til, kostet deg blant annet medlemskapet i Forfatterforeningen.*

– Det fikk aldri jeg noen beskjed om; kanskje brevet kom bort på veien ... Men det stemmer nok, for noen år etter krigen ble jeg oppringt av Inge Krokann som ba meg om å melde meg inn igjen. Jeg hadde nok hatt noen anelser, men jeg husker jeg ble litt forbauset. Dette var jo i den tiden da det ikke hastet sånn med kontingenten ... Men forøvrig kan jeg gjerne fortelle hva som skjedde under krigen. Det er ikke noe mysterium forbundet med det: Vi hadde altså nettopp fått fart på Kongsvinger Arbeiderblad. Alle var klar over den overhengende politiske situasjonen, og det var flere enn jeg som var dypt bekymret over den linje som ble fulgt. Da uværet så brøt løs, kunne jeg ikke fri meg fra en følelse av at vi var blitt sveket fra begge kanter. Nå måtte man redde det som reddes kunne. Det jeg gjorde var altså å holde en arbeiderpartiavis av vesentlig størrelse oppe under okkupasjonsårene. Det var nettopp dette jeg fant så viktig. På våre kanter var det mange partifolk som innså faren for et høyre-kupp etter krigen. At krigen ville ende med tap for tyskerne, var jeg meget sjelden i tvil om, såpass historie kan jeg og så mye politikk forsto jeg. Jeg så hvordan den ene partiavisen etter den andre «falt» og ble rasert, og jeg innså hvor viktig det var å holde vår avis intakt. Bortsett fra forsiden, naturligvis, en «ferdigsydd» utstillingsplakat. Det trodde jeg alle skjønte. På de andre sidene som sensuren ikke brydde seg så mye med, laget vi faktisk en god og artig avis. Mange rare ting kom på «innersidene» i de årene, og vi hadde flere brølende besøk, men vi smøg oss igjennom. Opplaget steg og steg. Til og med

gatesalget inne i Oslo gikk opp til det dobbelte.

Men jeg var jo ansvarlig da, og da marerittet sluttet og freden brøt løs, kom jeg med i drag-suget. Alt som hadde stått på den famøse forsiden kom med på regningen, og det var ikke ørenslud å få. Så var det å søke jobb. Jeg husker jeg ble anvist tømmerhugst inne på Varald-skogen. Dette var før motorsagens tid, så det gikk jo ikke så mange månedene. Kona åpnet systue og vi hanglet oss igjennom på et vis.

– *Du ble ikke bitter?*

– Nei, jeg kan ikke huske at noe av dette gikk særlig hardt inn på meg. Kanskje var det verre for dem som sto meg nær. Men heldigvis er vi utrustet med en god porsjon humoristisk sans både kona og jeg, så vi klager ikke. Jeg har jo hele tiden skjont hvorfor og hvordan dette skjedde, og disse erfaringene har nok vaksinert meg mot litt av hvert når det gjelder tidsaktuelle fenomener. Når noen begynner å gå i fakkeltog for noe, da aner det meg at noe er galt fatt et sted. Kanskje ser jeg på baksiden av medaljen før jeg ser på forsiden; disse masseoppbudene av rettfærdig begeistring må kanskje til. Men jeg vil ikke være med. Jeg vil heller sitte og finne ut hva som kommer etterpå.

I 1949 kom Rolf Jacobsen til Hamar, til en lavtlønnsstilling som ekspeditor i M. Gravdahls bokhandel på Østre Torv. Der tjente han 250 kroner måneden de første årene. Til tross for hardt arbeid og vanskelige boligforhold begynte han å skrive igjen. *Fjerntog* kom i 1951. Der skriver han:

Eneren, lyngens mor, er mitt tre.

Den trenger ingen sommer, bare regn og sne.

Fillet krone den løfter, ingen har hørt dens sus.

Den har en lang, seig rot som kan gro av grus.

Den bærer vind over skuldrene, skyene i sitt hår.

Den kan stå i stormen. Knelende. Men den står.

(«Mitt tre»)

– Den første boken jeg solgte i Gravdahls bokhandel var Prøysens *Drengestu'viser*, en fin bok. Alf Prøysen er vår betydeligste dikter etter krigen, en genial blanding av folkelighet og kresen kunst.

Etter en pause:

– Han skriver fra sykkeltiden ... Ja, når jeg tenker på alle dansefestene jeg var med på å

arrangere ... Og slik som han bruker språket! Han har gjort Hedemarksdialekten til teaterspråk. Det er forøvrig en styrke for en som vil skrive – også riksmål – å ha bakgrunn i en dialekt. Jeg merker selv hvordan Solør-dialekten som jeg kjenner ut og inn, har beriket mitt språk.

Han er i tilbakeblikk ikke helt fornøyd med *Fjerntog*:

– Den tematiske forbindelsen er der jo, men jeg synes boken er litt blek. Den er nok preget av forvirringen i den første etterkrigs-tiden. Men *Hemmelig liv* (1954) ble mitt annet gjennombrudd. Der føler jeg at jeg begynner igjen. I dikt som «Landskap med grave-maskiner» og «Lyktestolpen» har jeg fast grunn under føttene. «Tømmer» er et ekte Åsnes-dikt. I denne boken er erfaringene fordøyet og alt er kommet diktningen til gode.

Hemmelig liv ble til mens Rolf Jacobsen bodde på hybel på Hamar. Familien bodde på Nes, men Mjøsa frøs til så fergetrafikken måtte opphøre og bokhandlermedhjelperen måtte søke seg midlertidig bopel nærmere arbeids-stedet. Familien flyttet først til Hamar for alvor i 1961. Da hadde Rolf Jacobsen fått jobb i Hamar Stiftstidende som redaksjonssekretær.

Vi spør om det var en tilfredsstillelse å komme inn igjen i avisarbeid som han tidligere hadde vært så opptatt av.

– Ja, det var jo bedre enn å stå i bokhandel. Men det viktigste er alltid å dikte. Ikke at jeg tror det skader en forfatter å ha en jobb, jeg tror det beriker, er en henfallen til skapende

arbeid, må en vel belage seg på en «dag-tilværelse» og en «natt-tilværelse». Slik er det iallfall for meg.

Vi snakker mer om krigstiden. Han forteller tydelig beveget om sin eneste bror, student i Trondheim, som ble tatt av Rinnan-banden med en radiosender innebygget i en lenestol på hybelen. Deretter sendt som NN-fange til en tilintetgjørelsesleir – Natzweiler – i Tyskland hvor han «omkom under en dysenteri-epidemi» som det het i meldingen familien fikk, bare 14 dager før Røde Kors-bilene kom frem.

– Men det ligger ikke for meg å trekke det private inn i diktningen. Man må tilkjempe seg avstand. Man må anvende humor.

Da Stiftstidende gikk inn for et par-tre år siden, var han henvist til å heve arbeidsledig-hetsstrygd. Han forteller dette med et generøs grin, som om tanken på lyrikeren i trygde-kassekø morer ham umåtelig.

Rolf Jacobsen konverterte til katolisismen i 1951 «akkurat den dagen den nye Hamar-Kapp-ferja gikk av stabelen ...»

– *Hvorfor?*

– Av flere grunner. Jeg tror alle trenger et rekkverk å holde i, et rekkverk av forståelse for kontinuiteten i menneskenes utvikling og historie. Det er nok først og fremst min interesse for historie som vendte meg mot katolisismen; den stadfester en ubrutt forbindelse med vårt opphav. Hele vår sivilisasjon startet med Middelalderen. Nesten all vår folke-diktning springer ut av den katolske liturgi. Sagaene hadde vært ukjente hvis det ikke hadde vært for munkene i klostrene som satt og skrev.

Av samme grunn er han glad i å reise. Italia har vært et yndet reisemål: «En merkelig følelse å gå omkring og knytte tråder, puste der nede hvor alt er historie ...»

Hans interesse for geografi har gjort ham svært opptatt av kart som han eier hundrevis av:

– Ikke sjeldne, antikvariske kart, men bruks-kart som jeg studerer fordi jeg liker å gjøre meg kjent med et landskap på kartet. Jeg liker å ha oversikt. Jeg liker det lange perspektivet; det går nok også igjen i flere av diktene ... Jeg har vært gateløpende i de fleste av Europas større byer. Jeg har dem i hodet. Jeg kan ikke gå meg vill. Det henger nok sammen med organisasjonsevnen ... sier mannen som fra tid

til annen synker tilbake i tanken og virker så fjern at man knapt skulle tro ham i stand til å finne igjen brillene på nesen sin.

Stipendreiser. Studiereiser. Alltid med en liten notisbok i lommen:

– Jeg har mine oppfatninger, mitt verdens-bilde med som ballast. Så detter det plutselig ned som et lyn, et bilde som *passer*. Jeg skriver det ned, rått, dårlig språk. Kanskje ikke engang en setning. Telegramstil. Til jeg har notisboken full. Da setter jeg meg ned og forsøker å rekonstruere lynblikket, bygge stemningen opp igjen, legge til litt fra etter-tanker og assosiasjoner, gjøre det *nesten* ferdig. Så kommer finpussingen etter en pause, finne de helt riktige ordene. Jeg er nok litt av en perfektjonist. Terskelen er høy før jeg slipper taket i noe. Likevel har jeg ofte hatt følelsen av at jeg har sendt mine ting ut for tidlig. Kanskje de skulle ha modnet enda et år ... Men utålmodigheten vinner. Det begynner å brenne, og så må det ut.

– *Du arbeider med en ny samling nå?*

– Ja, og den tror jeg blir bra. Denne gangen bestemte jeg meg for å ta meg den tid jeg føler jeg trenger. Jeg har 35 dikt. Forlaget ville gjerne hatt den ut i år (74), men nå vil jeg vente. Den kommer til høsten.

– *Har den nye boken fått noen tittel?*

– Bare en arbeidstittel: *Pusteøvelse*. Den blir ofte forandret.

For en tid siden meldte han seg inn i Forfattersentret enda han sier han alltid har hatt en skrekk for å opptre.

– Men med alderen blir en mer likeglad. Og en oppnår jo på sett og vis en kontakt. Men jeg kan likevel ikke fri meg fra den tanken at det er noe selvmotsigende ved en forfatter i opp-leserens rolle: *En blir jo dikter fordi en ikke kan snakke*. En skriver fordi en ikke har ordet i sin makt. De som kan og vil skal selvsagt få lov, men selv ville jeg nok aller helst sitte for meg selv og skrive, ikke vise meg frem.

– *Har du gjort deg noen tanker om kravet om politisk engasjement i diktningen?*

– Nei. Slik kravet som regel blir formulert finner jeg det ganske overflødig. Det skulle jo være klart at et godt dikt alltid vil formidle et budskap, reflektere en holdning. Men slik kravet om engasjement uttrykkes blir det mer et påbud om å velge og vrake mellom stand-punkter innenfor den aktuelle partipolitikk. Og

diktning og partipolitikk passer ikke sammen i form. Politikerne er alltid for sent ute, de skal ha med seg sine kanarifugler og gipsbyster. En dikter, iallfall innen den kategorien jeg tilhører, er en indianer, en som leter frem nye veier. Så kan de andre komme etter. Diktningen er for i morgen. Journalistikk er for i dag. En dikter kan ikke arbeide i det som allerede er tilbakelagt. Dikt er oppdagelse.

– *Hva med kontakt med andre norske for-fattere?*

– Min kontakt har vært heller liten bortsett fra sporadiske treff på opplesningskvelder og lignende. Jeg har et par skrivende venner her på Hamar som jeg av og til hygger meg sammen med, det er alt.

– *Du er vel egentlig heller ikke kjent som en som trives i rampelyset?*

– Nei, det er vel så. Jeg trives best med å sitte alene og stille med mitt. Men i år har det forresten vært svært til virak. Både radio og fjernsyn, den ene avisen etter den andre, og nå Vinduet. Folk må tro jeg ligger for døden eller noe sânt!

Det gjør han så langt fra, men han har i den senere tid vært plaget av en øyensykdom som har kostet ham synet på det ene øyet og svekket det andre. Han medgir at dette bekymrer ham:

– Det visuelle betyr fantastisk mye for meg. Så godt som hvert eneste bilde i diktene mine springer ut av en visuell idé. Da det var som verst her, og det så ut som jeg skulle bli helt blind, hadde jeg besøk av Finn Carling som trøstet meg med å si at kilden til diktningen ligger dypere enn ren sansning, men jeg tviler. Mister jeg synet, mister jeg alt. Men det ser da heldigvis ut til at jeg blir litt bedre. Så lenge det varer – legene kan ikke si noe sikkert. En tid sprang jeg rundt i byen her med hvit stokk. Da skulle du ha sett meg ...

Igen det brede grinet, som om tanken på dette må forekomme alle og enhver grenseløst komisk.

(Tidligere trykt i *Vinduet* 1/1975, det første nummeret med Knut Faldbakken som redaktør. Illustrasjonene er laget av Hans Normann Dahl, som var til stede i Skappels gate 2 i oktober 1974 og tegnet Rolf Jacobsen under intervjuet.)

Urmakeren i Skappelsgate

Til Rolf Jacobsen på 70-årsdagen

For førti år siden:
En lang og hengslet undring
en mast ved skinnegangene
med foten på det fjerne
dirring det som nærmet seg:
Metallbevegelsen
som sfærisk sus
som skulle hente oss

Eller som langstrakt orm i gresset
bebrillet og uendelig tålmodig
etter å se det rare
høre tikkingen av alt
som ikke høres

Eller som mager ener-rot
i sandjord
de lange årene på Hedemarken
dikter og løsarbeider,
hjemløs
men alltid hjemme

Så inn i verkstedet i Skappelsgate
der små, små hjul blir holdt igang
der tinglingen i gress og glass
og is
holder en årstidspendel i bevegelse
holder en hjertemetronom i takt

Her sitter urmakeren
kikker på mekanismer
som går i stå:
Menneskemekanismer
som bare ruller, ruller rundt
på hjul, for å bli glade fort
for å ta heis til himmelen:
Bang, svisj!

En stemme lavmælt, tydelig
som fra en gammel bjørn:
Der sitter han og holder en pinsett
i labben, plukker frem et tannhjul
knapper, prestekraver
kikker på og preparerer litt
og legger bort.
Og lar galaksehjulets knitring synge med
i verkstedstillheten
etterpå

(Første gang trykt
i Hamar Dagblad 8. mars 1977.)

Kjente jeg deg?

Møter med Rolf Jacobsen gjennom fem tiår

Mitt første møte med Rolf Jacobsen var ikke egentlig noe «møte», likevel husker jeg det ennå i frisk detalj. Jeg var med mor i M. Gravdahls Bokhandel, jeg var vel i tiårsalderen, det var en ettermiddag på vårparten, på begynnelsen av 1950-tallet, vi skulle sikkert kjøpe en bok, kanskje en ny Hardy-bok til meg? Jeg slukte dem jo. Men jeg var mest opp-tatt av mannen bak disken som ekspederte kunden ved siden av. Han var høy og mager, med tykke briller og svart skjeggstubb, nesten utenlandsk mørk i håret, med en kraftig stemme og rungende latter. Mor dultet meg i siden og hvisket: «Han der er dikter!»

Det var første gang jeg så Rolf, første gang jeg så en «dikter», og jeg tenkte: «Er det virkelig slik en ordentlig dikter ser ut?» Jeg tvilte litt, han virket jo så tjenestevillig, tilgjengelig, ja, faktisk munter! Slett ikke verdensfjern, blek og sær slik jeg hadde forestilt meg at «diktere» måtte se ut.

Siden har jeg aldri fått grunn til å tvile på akkurat dét; Rolf Jacobsen *var* en ordentlig dikter!

Vårt neste møte var av det praktiske slaget. Vi skrev høsten 1963. Rolf sto ikke lenger i bokhandel, han var blitt redaksjonssekretær i Hamar Stiftstidende, en rampete oppkomling av en avis, dedikert høyrevridd motpol til det sementert sosialdemokratiske Hamar Arbeiderblad. Der søkte jeg jobb som journalistlærling etter avbrutte psykologistudier og et års luftetur på de syv hav på M/S Bergensfjord, og ble ansatt.

I red.sekr.-stolen var Rolf Jacobsen i sitt ess. Den som gjennom årene har oppfattet ham som en tilbaketrukket og stillferdig mann,

skulle ha sett og hørt ham på morgenmøtene. Hans kontaktnett, hans interesse og begeistring for lokale nyheter gjallet i korridorene. Ingen kunne som Rolf lese «stoff» ut av det gråeste kommunebudsjett. Han dro gjerne ut på bygda selv for å få med seg nyanser i fjerntliggende kommunestyredebatte. Til slike utflukter trengte han bil. En av gevinstene ved å være ansatt i «Stikka» var at de betalte førerkort til alle redaksjonelle medarbeidere, også den legendarisk upraktiske Rolf Jacobsen. Det ble sagt at han brukte *hundre* kjøretimer på å få sikret seg den etterlengtede «lappen». En annen historie med rot i virkeligheten sirkulerte også når det gjaldt bilkjøring: Han hadde vært på en jobb ute på Tingnes, og kom i knipe da han skulle hjemover. Stikkas burgunderrøde Ford Anglia sto nemlig parkert slik at han måtte rygge for å få snuten vendt i retning Stavsjø på Rv. 213. Men Rolf greide ikke å få satt bilen i revers, så det måtte bli omkjøring den veien motorpanseret pekte, mot omveien over Duengerhøgda. «Stoffet», en omstridt utvidelse av en bygdevei hvor det var oppstått konflikt med en grunneier, kom selvsagt på trykk.

I «Stikka»-redaksjonen var ikke Rolf Jacobsen dikter, han var avismann. Men kulturinteressen trengte igjennom fra tid til annen. Der fant han og jeg hverandre i en felles interesse for film, og han sørget for at jeg som 23-åring ble avisens filmanmelder. Hamar var da som nå, en bra filmby, og Rolf supplerte meg ofte med litteraturhistoriske detaljer når filmer kom opp basert på romaner. Han var et oppkomme av informasjon på de fleste områder, men aldri noen dominerende besvrisser.

Nyhetsstoffet hadde likevel øverste prioritering. En tidlig søndag morgen ringte han og beordret meg opp og ut i kulda. En ulv var skutt i Øvre Rendalen, den første på femti år! Dette var «stoff». Rolf hadde navn og adresse på skytteren, så det var bare å gi seg i vei i den før nevnte Angliaen. Rendalsbonden hadde tydeligvis feiret begivenheten ganske grundig, han stilte opp i påtagelig bakrus og virket bortimot like stiv som ulvekadaveret han holdt opp til fotografering.

Selve ulven har i alle år stått utstilt ved inngangspartiet på Skogbruksmuseet, lett kjennelig på noen arr langs snuten.

Det gikk mange år igjen før neste møte. Denne gangen som to «diktere». Jeg hadde revet meg løs fra journalistikken (ingen smertefull avskjed), og startet min litterære løpebane. Hjemkommet etter ti års vagabondering omkring i Europa, men underlagt mitt eget skriveregime, og med fem boktitler på cv-en, fikk jeg tilbud om redaktørjobben i *Vinduet*, Gyldendals tidsskrift for litteratur (som akkurat i disse dager går over fra papir til nett-utgave. R.I.P., kjære *Vinduet*!).

Gyldendals forlagssjef, Brikt Jensen, mente tydeligvis jeg var rett mann for jobben (jeg tvilte nok lite grann selv, jeg hadde jo aldri før redigert noe som helst bortsett fra egne manus). I hvert fall fikk jeg velvillig klapp på skulderen og ett godt råd:

«Du bør starte ballet med et skikkelig intervju med Rolf Jacobsen.»

Det rådet ble fulgt. Jeg var ikke engang nervøs, vi hadde jo en felles fortid i den nå nedlagte «Stikka».

Det ble mitt første besøk i Skappels gate 2, og starten på en langvarig, om enn sporadisk, kollegial og vennskapelig kontakt. Rolfs imøtkommenhet og vidtfavnende interesse omfattet også etterveksten i litteraturmiljøet. Her var det ikke snakk om posisjonering av status, eller generasjonskonflikt. Vi var ofte flere som ble benket rundt kaffebordet og traktert med Petras kaffe og gode hjemmebakst – og kanskje en dråpe av dikterens egen avec. Unge spirer som Karin Sveen og Ove Røsbak, våknet og strakte seg under Rolfs velvillige, men samtidig kritisk årvåkne interesse. Han ga ikke ved dørene. Selv som pensjonist holdt han seg forbausende godt orientert. Det ble en lærdom,

det går virkelig an å bli «gammel og god». Selv nøy jeg godt av hans skarpslepte kritiske kommentarer til personer og fenomener han mislikte, på samme måte som han var raus med dem han mente holdt mål. Da jeg senere i flere år jobbet som freelance bokanmelder i Dagbladet, deretter i Verdens Gang, erfarte jeg at det ikke går an å drive anmelderi for å «være snill» og dele ut godteriposer etter et påskeskirenn. Litteraturen er for dyrebar til å skulle bli vannet ut med misplassert velvilje og kompiskorrupsjon. Rolfs milde miner skjulte en gjennomtenkt (gjennomlevd!) årvåkenhet overfor maskespill, pretensjoner og «dikterisk» fjas. Selv kunne han bruke uker og måneder på ett eneste dikt, legge det bort i frustrasjon, og så plukke det opp igjen, endre en linje eller bare ett ord eller to, og der sto det. Ferdig og fullkomment!

Et paradoks som fulgte meg hele veien gjennom kontakten med «Urmakeren i Skappelsgate» (tittelen på det eneste diktet jeg har skrevet, en hyllest til Rolf på syttiårsdagen), et ekte dilemma jeg langsomt ble klar over, var kontrasten mellom hans renommé som en av våre fremste lyrikere, og den kulde og avvisning som møtte ham fra enkelte hold her i hjembyen. Skyggen fra krigsårene og landsvikoppgjøret trakk seg etter ham også hit.

Jeg hadde bestemt meg for å ta opp dette spørsmålet da vi møttes i intervjusituasjonen høsten 1974, og dette godtok han uten å mukke. Hans versjon av «sviket» var at han hadde fortsatt som redaktør i Kongsvinger Arbeiderblad for å holde en arbeiderpartiavis intakt under nazistenes okkupasjon. At førstesiden måtte bli «en 'ferdigsydd' utstillingsplakat», det var noe han mente at «alle skjønnte». På innsidene lagde de «en god og artig avis».

Han var så overbevisende i sin fremstilling at jeg ikke et øyeblikk tvilte på at hans versjon var riktig og sann, selv om han ble dømt til straff etter krigen, og til tross for sladder og lange blikk.

Så, i 1990 kom avsløringen om Rolf Jacobsens medlemskap i NS, i Guri Hjeltnes' bok om «avisoppjøret» etter 1945. Der

►
På en benk ved Stortorget, Hamar,
trolig i midten av 1970-årene.

UKJENT FOTOGRAF.

FOTO: ASBJØRN RISBAKKEN

Rolf Jacobsen jubilerer i mars 1982, og forfatterkollega Knut Faldbakken intervjuer ham som Hamar Arbeiderblads lørdagsgjest.

hun blant annet skriver om Kongsvinger Arbeiderblad og redaktør Jacobsen.

Det var nesten umulig for meg å forbinde slike opplysninger med mannen jeg hadde sittet ansikt til ansikt med da han tårefyllt fortalte historien om broren som var blitt tatt av tyskerne med en radio innebygget i lenestolen, straks arrestert, sendt til Tyskland og utryddelsesleiren Natzweiler. Dikteren jeg nå kjente som en mild, underfundig og fremfor alt tolerant observatør av verdens urimeligheter (hans skarpe blikk kom best til sin rett når vi diskuterte litteratur), hadde altså skjult dette faktum i våre fortrolige samtaler (og i ettertid, også for seg selv?), og jeg måtte spørre meg: Hvor store motsetninger kan et diktersinn romme? Hvilke sprang og buktninger venter på livsveien før man kommer i mål?

Kan du noen gang lære å kjenne det *hele* mennesket?

Vi møttes en siste gang, høsten 1993, året før han døde. Igjen i en intervjusituasjon, et fellesintervju denne gangen. Han var blitt enkemann, fysisk satt noe tilbake, men ikke

åndelig svekket. Jeg husker ikke hva som var tema for intervjuet, men jeg fikk ikke noe inntrykk av at slutten skulle komme så snart.

Rolf døde i februar 1994, da Lillehammer-olympiaden gikk mot slutten og nasjonen Norge ravet omkring i vedvarende festrus. Der deltok også jeg. Som VGs utsendte (usportslige!) kommentator i Vikingskipet, skrek jeg halsen tørr mens Johann Olav Koss gikk inn til verdensrekord og gullmedalje på 10 000 meter. Det var min første og eneste deltagelse på et stort idrettsarrangement og selvsagt en medrivende opplevelse, et høydepunkt. Men i ettertankens lys skulle jeg gjerne ha byttet den med en kontemplativ stund i den slitte sofaen i min gode venn og dikterkollegas lune stue akkurat den dagen, gjerne akkompagnert av klappingen av et godstog som dro forbi og forbi under vinduene. Rolf elsket de lange godstogene.

Møtene jeg her har referert til, hadde mer preg av vennskapelige treff, enn av høytflygende dikterisk diskurs. Jeg har aldri vært noen dedikert leser av lyrikk, men vennskapet med

Rolf trakk meg uvegerlig mot publikasjonene hans og hans unike tilnærming til den gjenkjennelige verden: «Bussene lengter hjem», «Lyset kommer først til stenene», «taigaen (...), jordklodens grønne skjerf rundt halsen», og så mange, mange andre uforlignelige onelinere.

Det som skjedde da jeg åpnet den siste diktsamlingen hans, *Nattåpent* som kom ut i 1985, to år etter at Petra gikk bort, ble et annet slags «møte». Gjennom årene med kontakt hadde jeg fått forståelsen av Rolfs tilknytning til, ja, avhengighet av Petra, hennes alltid støttende optimisme, hennes nøkternhet og praktiske sans. Hennes stolthet når hun bladde i albumene med bilder fra reisene deres og møter med prominente personer. Jeg hadde tenkt, og sagt det til flere: håpet måtte være at han ville gå bort før Petra. Uten henne var

det vanskelig å tenke seg at Rolf ville klare seg oppe i leiligheten i Skappels gate 2.

Så leser jeg siste del i samlingen *Nattåpent*, «Rom 301». Diktene her er en hilsen til Petra. En fåmælt oppsummering av deres livslange kjærlighet. En avskjed. Og en kunne kanskje ha fryktet at en gammel manns sorg over tapet av livspartneren ville flyte over og vanne ut konsistensen i det dikteriske uttrykket. Og så skjer det motsatte: Diktene er fulle av følelser, men ikke føleriske. De uttrykker en mild nostalgi, men ikke sinne og sorg over skjebnens slag. Tvert imot hører disse diktene til de beste, mest kontrollerte og derfor sterkeste og fulltonende han etter min mening har etterlatt seg. Og jeg vil gjerne til slutt, få sitere ett, som kanskje tematisk knytter seg ekstra nært til disse erindringene fra mitt vennskap med Rolf:

KJENTE JEG DEG?

Kjente jeg deg
egentlig. Noe
du aldri fikk sagt eller
vi lot ligge. Halv-
tenkte tanker. En skygge
som strøk over ansiktet.
Noe i øynene. Nei
jeg vil ikke tro det.
Men det kommer igjen. Natten
har ingen lyd,
bare rare tanker. Ord
som stiger opp av søvnen:
Kjente jeg deg?

KNUT FALDBAKKEN debuterte i 1967 med romanen *Den grå regnbuen*. Han har om lag førti utgivelser bak seg, de fleste romaner, men også flere skuespill, barnebøker, en reiseskildring, et essay og en biografi. I årene 1975–79 var han redaktør av det litterære tidsskriftet *Vinduet*, han har også vært litteraturkritiker i ulike aviser. Bøkene hans er oversatt til 18 språk, nær to millioner er solgt i inn- og utland. Flere av romanene er også filmatisert. Seneste utgivelse er krimromanen *Stammeren* (2020).

Samlingene i Skappels gate 2

Forhistorien

Kort tid etter at Rolf Jacobsen døde i februar 1994, ble leiligheten hans i Skappels gate 2 tømt. Kommunens plan på det tidspunktet var at leiligheten skulle pusses opp, og nye leieboere flytte inn så snart som mulig. Heldigvis gikk det ikke slik. Noen stilte spørsmål ved det som var i ferd med å skje: Burde man ikke tenke seg litt om, dette var jo den verdenskjente dikteren Rolf Jacobsens hjem?

Siden 1999 har foreningen Rolf Jacobsens Venner hatt tilhold i leiligheten. Da var den blitt varsomt pusset opp i tråd med slik den så ut mens Petra og Rolf Jacobsen bodde der. Kontoret ble tilbakeført slik det var i Jacobsens

levetid, med blant annet skrivebordet hans, som i mellomtiden hadde stått i kjelleren til Hamar bibliotek, og en stor del av Jacobsens boksamling i hyllene. Noen av bøkene hadde vært lagret i et kjellermagasin i biblioteket, noen oppbevart hos private. Bøkene ble deponert i leiligheten, og det ble laget deponeringsavtaler mellom eierne, kommunen og venneforeningen.

Med årene er møbler, gjenstander, fotografier, kunstverk og annet anskaffet eller kommet til uten at man har vært seg bevisst viktigheten av å dokumentere hva som er tilført leiligheten og hvorfra det kommer. Planene for et Rolf Jacobsen-senter aktualiserte dette problemet, men uansett var det noe det burde

FOTO: GEIR OVE ANDREASSEN – ANNO DOMKIRKEODDEN

FOTO: GEIR OVE ANDREASSEN – ANNO DOMKIRKEODDEN

gjøres noe med mens det fremdeles fantes personer som kunne bidra til å identifisere gjenstander og inventar.

Registreringen

Kulturrådet, Hedmark fylkeskommune og Hamar kommune har gitt venneforeningen støtte til registreringen, og prosjektet ble gjennomført i perioden høsten 2019–mai 2021. Anno museum Domkirkeodden har bistått med museumsfaglig veiledning og fotografering.

Hovedformålet med registreringen har vært å gjennomgå inventar, gjenstander, bøker, m.m. i leiligheten for å skaffe oversikt over hva som er der, hva som har tilhørt Rolf Jacobsen, hva som er deponert der, gitt som gave eller kjøpt inn av venneforeningen. Kort sagt registrere det vi har av kunnskap om gjenstandene. Dette innebærer også eierskap, slik at det kan lages enten deponeringsavtaler eller avtaler om overtakelse. Per i dag eksisterer avtaler kun for Jacobsens boksamling. Registreringen er en viktig del av forberedelsene til etableringen av et Rolf Jacobsen-senter; kunnskapen vi nå har skaffet oss, vil danne grunnlag for planlegging av innhold og utstillinger i senteret, og videre arbeid med samlingene.

Før leiligheten ble tømt i 1994 fikk museets fotoavdeling fotografert stue og kontor fullt møblert. Disse historiske fotografiene har vært til stor hjelp i arbeidet med å identifisere møbler og gjenstander, ikke minst gjelder dette Jacobsens kontor som i dag er tilbakeført og tilnærmet autentisk. Men også her er det

enkelte møbler og gjenstander som ikke har tilhørt Jacobsen, men som er nokså likt det han hadde. Underveis i arbeidet er det også innhentet informasjon først og fremst fra Rolf Jacobsens eldste sønn, men også fra noen av Jacobsens venner og tidligere styre-medlemmer i venneforeningen.

Eksempler på noe av det som nå er registrert: møbler (Rolf Jacobsens skrivebord, salongbord og spisestuebord), stuegardiner sydd av Petra Jacobsen, kiste, dørschild, skrivemaskiner, flere par briller, armbåndsurr, dressjakke, en rekke personlige gjenstander og kontorsaker utstilt på Jacobsens skrivebord, globus, arkivskap, brev og notater (både originaler og kopier), innrammede fotografier, trykk, andre kunstverk, «diplomer» ved til-delning av priser, videokassetter, lp-er, cd-er, kassetter.

Bøkene som tilhører venneforeningen, er nå tydelig skilt ut fra bøker som har vært i Rolf Jacobsens eie. Det har dessverre ikke vært tid innenfor dette prosjektets rammer til å registrere Jacobsens egen boksamling digitalt, men i en kopi av katalogen som ble utarbeidet i 1995, er det nå markert hvilke av bøkene i Jacobsens opprinnelige boksamling som befinner seg i leiligheten, fortrinnsvis i bokhyllene på kontoret hans. Det er fremdeles deler av den opprinnelige boksamlingen som er hos privatpersoner, vi har et håp om at flere av bøkene etter hvert skal inngå i boksamlingen i Skappels gate 2. I nær fremtid bør det også foretas en digital registrering av boksamlingen, det samme gjelder Rolf Jacobsens kartsamling og ulike reisedokumenter og -bøker. Dette siste har ikke vært registrert tidligere, men gjennomgangen som nå er foretatt, gir en viss oversikt.

Formidlingen

I prosjektet inngikk også formidling av samlingene.

«Månedens gjenstand» ble presentert på venneforeningens facebookside gjennom hele 2020, ett eller flere foto sammen med en beskrivelse/historie knyttet til gjenstanden. Eksempler: en plakat fra et arrangement under Rolf Jacobsens USA-turné i 1976 der han opptrådte sammen med Robert Bly (januar); en tegning Rune Johan Andersson har laget av Jacobsen (februar); Bodil Cappelens

billedvev inspirert av et Jacobsen-dikt (april); Jacobsens reiseskrivemaskin, kjøpt i 1958 for Gyldendals jubileumstipend (mai); salmeboken han fikk til konfirmasjonen i 1923 (juni); NSBs spesialfribillett, en gave fra NSB til Rolf Jacobsen på 70-årsdagen i 1977, utstedt til «Forfatteren Rolf Jacobsen og frue» (juli); Inger Christensens diktsamling *det*, fra 1969, med hilsen fra Christensen til Jacobsen (august). Disse innleggene kan fortsatt leses på venneforeningens facebookside.

Vi håpet å få til flere foredrag, men både økonomien og pandemien gjorde at det kun ble ett. 8. mars, på Rolf Jacobsens fødselsdag og siste dag av Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene 2020, holdt konservator NMF ved Olav H. Hauge-senteret i Ulvik, Stein A. Hevrøy, et foredrag i Skappels gate 2 om Rolf Jacobsens boksamling, der han tok utgangspunkt i katalogen over boksamlingen (1995). Foredraget ble senere til artikkelen «Kva kan Rolf Jacobsens boksamling fortelje oss?», publisert i *Signaler* 1/2020 (også tilgjengelig via venneforeningens nettsider).

Sammen med Anno museum Domkirkeodden vil venneforeningen vurdere om noen av gjenstandene fra samlingene i Skappels gate 2 en gang i nær fremtid kan presenteres på Digitalt museum.

Et bokmysterium

I forbindelse med registreringen dukket det opp små og store mysterier knyttet til møbler

eller gjenstander, de fleste fant vi etter litt detektivarbeid tilfredsstillende svar på. Ett av disse var en bok som lå på kontoret blant bøkene som har tilhørt Rolf Jacobsen: *Draumkvedet*, i stort format, med illustrasjoner av Anne-Lise Knoff. Boken sto ikke i katalogen fra 1995 med oversikten over hele boksamlingen, men det underligste var hilsenene som sto skrevet i den. Først fra illustratøren: «Hamar 21.5.84 med hjertelig hilsen fra Anne-Lise Knoff». Deretter, lenger ned på samme side: «Til Matthias Johannessen – som takk for stor gjestfrihet og god P.R. under min Islandsferd 10–17 mai 1984 / Rolf Jacobsen / Hamar 4/6-84».

Hvorfor lå denne boken som tydeligvis var tenkt som en gave, blant Rolf Jacobsens egne bøker? Var den ikke blitt overlevert eller sendt, eller var den kommet i retur? Kunne Rolf Jacobsens eldste sønn, Trond Tendø Jacobsen, ha noe kjennskap til dette?

Nei, boken var helt ukjent for ham, men han foreslo å spørre farens nære venn Knut Ødegård om han kunne ha en idé. Ny e-post ble sendt, denne gangen til lyrikeren Knut Ødegård i Molde som hadde følgende å fortelle:

«Ja, denne kjenner eg godt til. Rolf bad meg ta den med til Matthias Johannessen etter islandsferda i 84. Matthias er ein framstående lyrikar (eg har gjendikta to av diktsamlingane hans til norsk, med etterord av Lars Roar Langslet) og var sjefsredaktør i landets den gong suverent største avis, Morgunblaðið. Rolf, Matthias og eg hadde gode stunder

saman i Reykjavik. Dette var nokre månader før eg tok over som direktør for Nordens Hus, men eg fekk plassert Rolf i gjesteleilighet der. Det vart eit fint program med/om Rolfs dikting i Nordens Hus. Ikkje minst vart det ein stor presentasjon av Rolf i Morgunblaðiðs laurdagsvedlegg, Lesbók Morgunblaðsins. Matthias gjendikta fleire av Rolfs dikt, eg skreiv ein artikkel om Rolf, det var foto og i det heile ein flott presentasjon av R.J. Etter Rolfs død, bad Matthias meg ta med *Draumkvedet* tilbake til Hamar. Eg hugsar ikkje no året, men meiner at dette var etter at vi hadde byrja med lyrikkfestivalen Rolf Jacobsen-dagene. I alle fall hadde eg fortalt Matthias at eg rekna med at Petra og Rolfs leilighet (ja huset) ville bli eit slags museum med gjenstandar knytte til Rolfs dikting. Matthias ville difor at denne boka skulle gå inn i samlinga der. Så der er forklaringa: Eg kom attende til Hamar med boka.»

Så det var forklaringen. Knut Ødegård hadde først brakt boken fra Skappels gate 2 til Island, og vel tjue år senere fikk han i oppdrag å ta boken med tilbake dit den kom fra.

Langt fra alle gjenstandene i Skappels gate 2 kan skilte med liknende historier, men dette ene eksemplet viser at det i samlingene etter Rolf Jacobsen, og her står boksamlingen i en særstilling, finnes gjenstander med interessante og fascinerende historier. Historien om bokgaven som kom i retur, viser dessuten hvor viktig det er å samle og dokumentere kunnskapen vi har om disse gjenstandene.

FOTO: GEIR OVE ANDREASSEN – ANNO DOMKIRKEODDEN

HANNE LILLEBO har ledet prosjektet og stått for gjennomføringen av registreringen i Rolf Jacobsens leilighet.

NOTISER

Om medlemskap

Medlemskap i Rolf Jacobsens Venner koster kr 250 per år. Skoleelever og studenter betaler halv pris. Som medlem får du tilsendt medlemsbladet *Signaler* to ganger i året, og du kan bl.a. kjøpe billetter til Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene til redusert pris. Se nettsidene våre for mer informasjon om foreningen og medlemsfordeler.

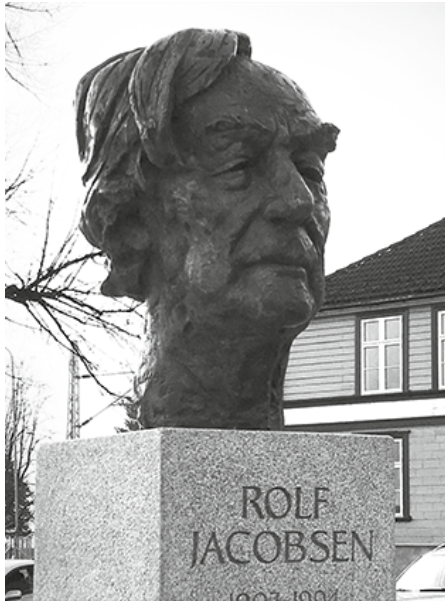
Send e-post til post@rolf-jacobsen.no eller betal til bankkonto.nr. 1800 15 43497. Husk å oppgi navn og adresse.

Vil du vite mer om Rolf Jacobsen og hans dikting?

Rolf Jacobsens Venner kan tilby kåserier, foredrag og byvandringar for store og små grupper i lag, foreninger, bedrifter og skoleverk.

Ta kontakt for nærmere avtale:
post@rolf-jacobsen.no
eller
Eva Arnseth, telefon 951 41 625.

FOTO: HANNE LILJERO

Bursdagsfeiring 8. mars

Om lag 60 personer møtte fram da venneforeningen inviterte til en halvtimes arrangement ved Nils Aas' Jacobsen-byste 8. mars. Rolf Jacobsens bursdag skulle feires samtidig med en markering av at bysten nå endelig er kommet på plass. Ordfører Einar Busterud holdt tale, og mottok ekstra applaus fra tilhørerne da han fortalte at det nå var satt av penger til å sette i stand Skappels gate 2. Venneforeningens styreleder, Eva Arnseth, sa også noen ord og la ned blomster ved bysten; styremedlem Tore Stenersen leste dikt, blant annet «Mere fjell», «Om monumenter» og «Vi som bor ved jernbanen». Arrangementet var mest sannsynlig starten på det som vil bli en årlig tradisjon 8. mars ved Rolf Jacobsen-bysten.

Rolf Jacobsen i Den kulturelle skolesekken

RJ7 – et poesiverksted har turnert i Hedmark siden 2015. Neste år fortsetter turneen til Åmot, Trysil, Stor-Elvdal, Rendalen og Engerdal i regi av DKS Innlandet. Poesiverkstedet er utviklet av poetene Endre Ruset og Arne Hugo Stølan i samarbeid med Turnéorganisasjonen og Rolf Jacobsens Venner. En annen Rolf Jacobsen-produksjon som også skal på DKS-turné i Innlandet, er scenekunstforestillingen «Snutebiller, stankelben» med skuespillerne Trine Nyhus Lørum og Hillevi S. Larsson. Idé og regi ved Jonas Kippersund, kostymene er laget av Sylvia Denais. Forestillingen hadde premiere under Nordisk poesifestival i 2016.

Fra kornkammer til Pans rike

I forbindelse med nye Rv. 3/Rv. 25 mellom Løten og Elverum som ble åpnet i 2020, setter Statens vegvesen opp ei informasjonstavle ved Ånestadkrysset. Fra Rolf Jacobsens dikt «Tanker ved Ånestadkrysset» har de latt seg inspirere til å gi veiprosjektet mottoet «Fra kornkammer til Pans rike». I tillegg til diktet og informasjon om den nye veistrekningen, vil tavla inneholde informasjon om kunstverkene plassert i de to rundkjøringene: «Skyenes hage» av Elin Drougge (tolv silhuetter i rustfritt stål) og «Silva» av Terje Halbakken (skulptur i limtre).

Rolf Jacobsen AR-app

I løpet av studieåret 1920/21 har ei gruppe på fire studenter fra AR/VR-linja ved Høgskolen i Innlandet besøkt Skappels gate 2. Som prosjektoppgave har de arbeidet med å utvikle en AR-app som presenterer Rolf Jacobsen. Appen er tenkt brukt av besøkende i Jacobsens leilighet.

Poesi etter pandemi

Poesifestivalen i mars 2021 ble avlyst. Vi vet alle hvorfor. Det var blitt nedlagt mye arbeid i å lage festivalprogrammet. Nå måtte alt settes på vent. Eller? Kunne enkelte programposter likevel presenteres til høsten? Jo, slik ble det. I samarbeid med Hamar bibliotek og Litteraturscena inviterer Nordisk poesifestival til tre lyrikkarrangementer i høst og på etterjulsvinteren. Programmet er valgt med omhu. Som vi gleder oss til å sitte sammen i et rom igjen, følge en samtale og lytte til dikt!

KAROLINE BRÆNDJORD | FOTO: MAY THERESE VORLAND

JO EGGEN | FOTO: STINE FRIS HALS

KJERSTI BRONKEN SENDERUD | FOTO: KINE MICHELLE BRUNIERA

Karoline Brændjord – en lysende debut

Jeg sitter med Karoline Brændjords debut *Jeg vil våkne til verden* mellom hendene og begeistres! Det er en uvanlig sterk debut! Meldingen som tikket inn på mobiltelefonen min en fredagskveld i oktober i fjor, var av det entusiastiske slaget. Avsender var et av medlemmene i festivalens programråd. På neste møte ble det bestemt at Karoline Brændjord skulle inviteres til poesifestivalen i mars. Brændjords debutsamling skulle senere vise seg å bli historisk. Den lille boka har blitt tildelt både Tarjei Vesaas' debutantpris

og Kritikerprisen. Det har aldri skjedd en debutant før!

Diktsamlingen tar utgangspunkt i morens selvmord. Karoline Brændjord ble adoptert rett etter fødselen og skulle aldri møte sin biologiske mor. Det skulle også gå tid før hun fikk vite at moren hadde valgt å ta sitt eget liv. – Det var en litt uvanlig sorg, sier Karoline Brændjord. Til forlegger Bjørn Aagenæs forteller hun at diktene i samlingen ble skrevet og fikk form i løpet av flere år, samtalen ligger for øvrig tilgjengelig på Kolons hjemmeside. Brændjords forlegger har aldri tidligere fått

så mange henvendelser fra ulike folk som forteller at en diktsamling har gjort inntrykk på dem. Flere sier at dette er første gangen de leser dikt. Selv sier Brændjord at hun er glad for at diktene hennes har nådd bredere ut enn til den vanlige kretsen av poesilesere.

MENS JEG LETER

Jeg forelsker meg i alt

Dører, vinduer, vide himler, sletter, sår, havgap, måker, vårvinder, en langsom vals i dur

Solsikkekjerner, ripssaft, morelltrær, gropen i avokadoen når steinen er borte

En boble seilende i vannskorpa, en brygge, et bål, en jolle, et mønstret sykkelspor i asfalten, en motorvei i daggry og kalver som lærer å løpe

Jeg vil hjem til et ansikt

Jo Eggen – på reise

Jo Eggen var festivalpoet på Hamar i 2011. Dette var faktisk aller første gangen poesi-festivalen hadde en festivalpoet. Etter debuten med *Ting og tings skygger* i 1980, som han for øvrig fikk Tarjei Vesaas' debutantpris for, har Eggen i dag status som en av våre mest sentrale og kresne lyrikere. Så langt har ni diktsamlinger kommet fra hans hånd. Han er også kjent for sine gjendiktninger fra russisk.

Eggenes fire siste diktsamlinger har det til felles at de alle tar utgangspunkt i reiser. I hans seneste diktsamling fra 2020 er blikket vendt mot søta bror i øst. *Dikt om Sverige* handler om det svenske sosialdemokratiet, om boligbygging, sentralisering, fraflytting, befolkningsnedgang og politisk splittelse. Diktene er skrevet i forbindelse med Eggenes reiser i Sverige gjennom to år, og gjennom flere årstider.

Boka har tre deler. *Kaiene* handler om fuglen kaie, og foregår i Falköping. Annen del, *Blokkene*, har boligbyggingen under sosialdemokratene som et fokus. Tredje og siste del, *Bjørkene i Umeå*, tar utgangspunkt i den nordsvenske byen Umeå, som kalles «Björkarnas stad» fordi nesten alle sentrumsgatene der er bjørkealléer. I sin særegne stil løfter Eggen den konkrete tematikken til poesi som er vekselvis vakker og politisk, sår og munter, opphøyet og rasende.

SUSET

Piletrete
mor pil
eldre enn blokkene, parklandet
står der i kanten
i midten hvor som helst
brer sus omkring seg
lett som frøkapselen
som tryggheten i vinden
sprekker og vokser

+

Varm ettermiddag, vind
rasler i blad bortover den svidde plenen
augustfrø faller med korte smell mot

asfaltstien
huset vi bodde i står der og står der ikke
huset suser i pil og lønn
hvisker det jeg får vite
suser mor, blinker pileblad hvite
det suset hjemmet er, den granens susing
vid vars rot ditt bo är fäst

Kjersti Bronken Senderud – skogens ro

Kjersti Bronken Senderud veksler mellom å bo på småbruket i Løten og leiligheten i Gamlebyen i Oslo. Den siste tiden har hun bodd mye i Løten. Kanskje er det blitt synlig i den siste diktsamlingen hennes *Søsterkranser*, som kom i 2021? I det særegne universet i skogen møtes både bjørnen og haren, engler, kråker og søstre. Senderud er opptatt av japansk kultur og utdannet i japansk butohdans, noe som også preger flere av diktene hennes. I *Søsterkranser* dukker blant andre den japanske haikudikteren Matsuo Bashō fra 1600-tallet opp, og også Kazuo Ohno, grunnleggeren av den japanske butohdansen. – Diktene danser gjennom skogens ro, skrev Klassekampens anmelder Morten Langeland, som mente at Senderud i denne diktsamlingen skapte sammenføyinger mellom minnet og øyeblikket. Selv sier Senderud at hun med *Søsterkranser* har skrevet en ganske lys bok, og en bok som rommer en god del humor.

Søsterkranser er Kjersti Bronken Senderuds niende diktsamling etter debuten med *Fremdeles* i 1997.

I tillegg til diktsamlinger har hun også gitt ut prosaboken *Smeltevannet* (2002) og romanene *Huset* (2007), *Bo* (2017) og *Hotellet* (2019).

Hun holder også skrivekurs. Til høsten er hun aktuell med skrivekurs hos Gravidahl Bokhandel i Hamar sammen med forfatterkollega Wenche-Britt Hagabakken. Kjersti Bronken Senderud er medlem i programrådet til Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

det finnes en lysning i skogen
hvor kråkene har fest
dette er kråkenes sted
her forteller de hverandre
historier som
ingen andre får høre
her utveksler de kunnskap
kun for de innvidde

Podkast om nordisk poesi

I tillegg til lyrikkarrangementene har poesi-festivalen tatt initiativ til å lage en podkast-serie om nordisk poesi. Satsingen skjer i samarbeid med Høgskolen i Innlandet og Innlandet fylkesbibliotek og har fått støtte fra Fritt Ord.

Podkasten vil bli lagt ut i løpet av høsten og vinteren. Følg med på festivalens hjemmeside, Facebook og Instagram for nærmere oppdatering.

27.10. kl. 19.00,

Klubbscene Rolf Jacobsen:

Karoline Brændjord leser fra debutboka *Jeg vil våkne til verden*, og samtaler med Kjersti Bronken Senderud.

18.11. kl. 12.00, Hamar bibliotek:

Litterær lunsj med Jo Eggen.

Jo Eggen leser fra sin siste bok, *Dikt om Sverige*, og samtaler med Ole Karlsen.

3.2. kl. 19.00,

Klubbscene Rolf Jacobsen:

Kjersti Bronken Senderud leser fra sin siste bok, *Søsterkranser*, og samtaler med Ole Karlsen.

ELIN TINHOLT er daglig leder for Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

Bakgårdsfest med Wenche-Britt Hagabakken

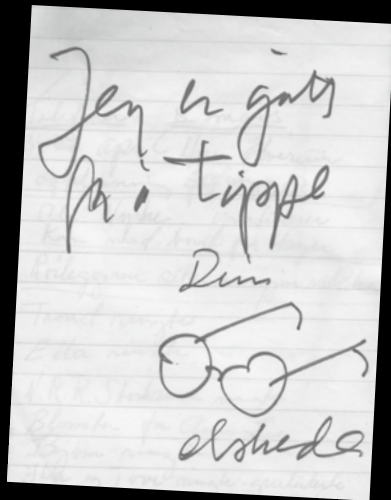
Lørdag 28. august kl. 14.00 inviterer Rolf Jacobsens Venner til bakgårdsfest hos Tante Gerda i Strandgata 35, Hamar.

Forfatteren Wenche-Britt Hagabakken kåserer om sitt forhold til poesi generelt og Rolf Jacobsen spesielt. De allsidige musikerne Olaf Røsset og Svein Erik Haug leder oss i allsangen av gamle sanger som vi nesten kan utenat.

Nødvendige smittevern hensyn vil bli tatt. Arrangementet varer ca. en time. Fri entré – hatten går (Vipps)

SALG AV BØKER OG PLAKAT

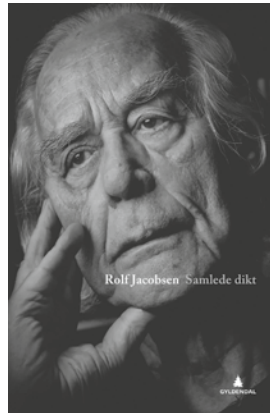
Vil du støtte
Rolf Jacobsens Venner
med din Grasrotandel?

Fra Rolf til Petra.
Lapp funnet i notisblokk
i Skappels gate 2.

Grasrotandelen er en ordning fra Norsk Tipping, hvor du som registrert spiller kan velge ett lag eller én forening som du ønsker å støtte – din grasrotmottaker.

Vi oppfordrer deg til å støtte Rolf Jacobsens Venner!

Rolf Jacobsen: Samlede dikt
Gyldendal 1999, 3. opplag 2012
(red. Hanne Lillebo)

Rolf Jacobsens tolv diktsamlinger er her samlet i én bok, komplettert i forhold til boken han selv ga ut, *Alle mine dikt* (1990). *Samlede dikt* inneholder også en avdeling dikt som Jacobsen publiserte i aviser, tidsskrift og antologier – fra før debuten og til hans siste leveår. Boken inneholder dessuten kommentarer og diktvarianter samt tittel- og førstelinjeregister.

Ordinær pris kr 350,-
Medlemspris kr 250,-

Plakat illustrert av Anne-Lise Knoff

Høsten 1994 ble konserten *Rolf Jacobsen i ord og toner* holdt i Vang kirke med Lise Fjeldstad, Sinikka Langeland, Tom W. Rustad og Sven Nyhus med Hedmark Spellmanslag. Arrangører var Hans Kolstad, Hanne Lystad, Geir Løvold og Jørgen Østvang.

Anne-Lise Knoff laget et bilde spesielt for plakaten til denne konserten, inspirert av «den himmelske harpe», et motiv Jacobsen har benyttet i flere dikt, bl.a. «Regn» fra debutsamlingen *Jord og jern*. Plakaten kan ses i farger i venneforeningens nettbutikk: rolf-jacobsen.no/nettbutikk.html

Plakaten måler 34 x 60 cm og selges uten ramme.

Ordinær pris kr 100,-
Medlemspris kr 50,-

Rolf Jacobsen: En liten kvast med tusenfryd og fire rare løk. Ukjente dikt og tekster 1925–1993
Gyldendal 1996 (red. Hanne Lillebo)

Inneholder dikt, gjendiktninger, komposisjoner, sang- og slagertekster, artikler, noveller og andre prosatekster.

Hanne Lillebo (red.): Stier med lavmælt lys. Om Rolf Jacobsens diktning
Gyldendal 2007

Essays og artikler av Steinar Opstad, Torben Brostrøm, Marit Grøtta, Nils-Øivind Haagensen, Hanne Lillebo, Christer Eriksson, Kirsten Marian Krog, Knut Ødegård, Roger Greenwald, Henning Howlid Wærp, Staffan Söderblom, Jan Erik Vold, Erling Aadland og Eldrid Lunden.

Ordinær pris kr 150,- pr. bok
Medlemspris kr 100,- pr. bok

Ved forsendelse kommer porto i tillegg. Bestilling sendes: post@rolf-jacobsen.no
Inntektene går i sin helhet til venneforeningen.

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

rolf-jacobsen.no